

Сейко Н. А., Коляденко С. М.

**СТУДЕНТСЬКА СОЦІАЛЬНА СЛУЖБА
ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЦЕНТР
СОЦІАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ**

Головним чинником участі студентства у волонтерському русі студентської соціальної служби ми вважаємо прагнення соціальної активності, соціальної значущості, право голосу у вирішенні питань, що стосуються безпосередньо студентства, самоврядування, інтересу спробувати і досягти поставленої мети. Робота волонтерського загону при вищому навчальному закладі гзується на методі "рівний-рівному"¹.

Слід зазначити, що за часів існування СРСР у вищих навчальних закладах ти певні форми неоплачуваної шефської роботи: шефство старших над молодшими, шефство студентів над школярами, шефство молоді над "педагогічно занедбаними" підлітками, шефство членів профспілки над "важкими" сім'ями, надання допомоги невстигаючим, участь у роботі оперативних юссомольських загонів, участь у роботі Добровільної народної дружини та ш. Дослідники зазначають, що волонтерство радянських часів - не комуністична гана пропаганда, а виражена гуманістична діяльність, притаманна менталітету нашого народу¹.

Робота у волонтерському загоні найчастіше виконується за методом "рівний - рівному". Метод освіти "рівний - рівному" (англійською мовою peer education) до середини ХІХ століття не розглядався як самостійний метод навчання та виховання, але використовувався, зокрема в європейській школі. Із середини ХХ століття він почав розповсюджуватися в країнах Західної Європи та Північної Америки. У західній освітній практиці освіта „рівний-рівному" вже стала одним із базових методів і використовується в школах, -ніверситетах, за місцем проживання². В Україні метод набув певного розголосу у зв'язку із діяльністю програми Міністерства освіти і науки України щільно з Академією педагогічних наук України, ПРООН, ЮНЕЙДС "Сприяння просвітницькій роботі "РІВНИЙ-РГБНОМУ" серед молоді України щодо здорового способу життя". Ефективність цього методу полягає у вільному літлюванні молоді між собою, глибшому розумінні потреб свого оточення, розумінні субкультурної мови та традицій, більшої довіри один до одного, в;пщої готовності до розуміння та наслідування поведінки.

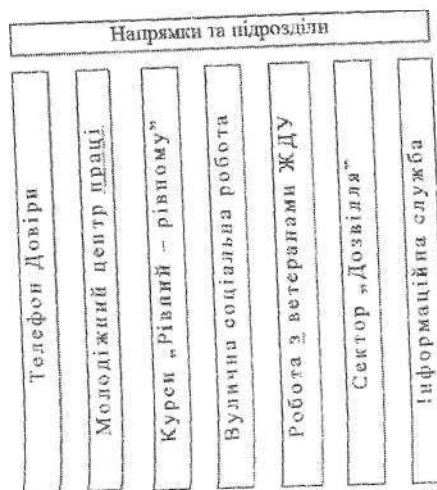
¹ Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Вайнола Р.Х., Капська А.Й., Комарова Н.М. та ін.. - К.: Академпрес, 1999. - 112 с.

² Концепція освіти „рівний-рівному" щодо здорового способу життя серед молоді України // Педагогічна газета АПН України. - 2000. - №12 (78). - С. 4-5.

Студентська соціальна служба як інноваційний це и п ^ a ф ^ В ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^

Студентська Соціальна Служба для
Молоді ЖДУ імені Івана Франка ^

(^~ Волонтерський загін ^)

Поняття "рівний-рівному" впливає з того, що головну роль в організації взаємодії та допомоги відіграє сама молодь. У широкому розумінні цей метод розуміється як соціальний івдхід (політика) допомоги один одному люде'. рівного соціального статусу. Ми вважаємо цей метод роботи провідним при зачаткуванні та організації роботи соціальної служби у навчальному закладі з декількох причин. По-перше, самоуправління є провідним мотивом участі студентів у волонтерському загоні, це дає змогу реалізувати лідерські якості та здібності; по-друге, саме цей метод дозволяє студентам бути активними, ініціативними, виховує відповідальність та наполегливість, допомагає виявити власні інтереси і працювати саме в цьому напрямку; по-третє, підґрунтям методу "рівний-рівному" та обов'язковою умовою ефективності роботи студентських соціальних служб є побудова студентсько-викладацької взаємодії на демократичних засадах.

Отже, для отримання у майбутньому соціально і професійно компетентної особистості, відповідальної, соціально активної, компетентної, чесною, кої, яка поважає інших, необхідно надати можливість молодій людині на" - ти цих рис у процесі суспільно-корисної діяльності серед рівних. Інститутом та засобом творення такої людини може виступати Студентська соціальна служба для молоді.

Студентська соціальна служба для молоді (СССМ) університету - унікальна організація. Ця унікальність полягає в поєднанні декількох факторів участі у її роботі беруть тільки студенти, і вся діяльність (навіть робота керівництва) здійснюється як волонтерська робота, тобто добровільна і неоплічувана. Робота волонтерів СССР регулюється Положенням, згідно з якими визначені мета, завдання, напрямки діяльності.

Мета діяльності СССР університету:

Студентська соціальна служба як інноваційний центр соціалізації сучасного фахівця

- реалізація державної молодіжної політики;
- надання соціальних послуг та соціальної допомоги студентам, студентським сім'ям;
- розв'язання соціальних проблем та поліпшення становища студентства:
- спрямування діяльності на соціальну адаптацію студентської молоді, тиснення соціальної профілактики, соціального патронажу, соціального тбслуговування, соціальної реабілітації студентської молоді;
- розвиток інтелектуальних і творчих здібностей студентської молоді та забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації.

Основні завдання СССМ університету:

1. Реалізація державних молодіжних програм у сфері соціальної роботи з студентською молоддю.
2. Розробка та реалізація профілактичних і реабілітаційних заходів подолання негативних явищ у студентському середовищі, гуманізація взаємин часників навчального процесу, підвищення рівня психологічної культури.
3. Здійснення системи заходів соціальної допомоги та послуг студентам: поротам, інвалідам, студентським сім'ям, а також особам, які перебувають у кризовій ситуації.
4. Розробка науково-методичних та інформаційно-правових матеріалів хія забезпечення роботи студентських соціальних служб для молоді.

Напрямки соціальної роботи СССМ університету:

1. Реалізація в університеті заходів соціального становлення та соціальної підтримки студентської молоді.
2. Запровадження інноваційних технологій, форм і методів соціальної роботи з різними категоріями студентської молоді.
3. Розробка пропозицій із питань удосконалення роботи професорсько-втіюіадацького складу зі студентською молоддю.
4. Співпраця з місцевими центрами соціальних служб для молоді, адміністрацією навчальних закладів, органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями різних форм власності, громадськими організаціями, фізичними особами.
5. Проведення наукових, соціально-психологічних, психолого-педагогічних досліджень соціально-економічного становища, ціннісних орієнтацій, життєвих планів студентів, підготовленості їх до життя в соціумі. Використання результатів досліджень у практиці соціальної роботи.
6. Створення творчих колективів із метою розробки методичних рекомендацій та методичного забезпечення роботи університету з питань соціальної підтримки молоді.
7. Організація науково-практичних конференцій та семінарів, нарад із питань профілактики, допомоги, реабілітації та надання соціальних послуг молоді, студентським сім'ям.
8. Апробація, рецензування, підготовка рекомендацій щодо практичного застосування нових методичних, статистичних, екологічних, шформаційних

матеріалів та пропозицій ректорату університету й соціальним службам щодо розв'язання нагальних соціальних проблем.

9. Створення інформаційного банку даних основних завдань та напрямків діяльності студентської соціальної служби для молоді

10. Замовлення та впровадження у життя наукових досліджень у сфері соціальної роботи зі студентською молоддю.

11. Організація роботи волонтерів із числа викладачів та студентів університету.

12. Створення при СССМ мережі клубів для розвитку інтелектуальних та творчих здібностей студентської молоді.

13. Сприяння працевлаштуванню та вторинній зайнятості студентської молоді.

Наказ про створення соціальної служби в університеті та Положення про СССМ було підписано ректором університету проф. П. Саухом у червні 2003 р., а уже з жовтня розпочався набір до волонтерського загону СССМ.

При включенні до загону кожний студент зазвичай має власну мотивацію, суть якої зводиться до реалізації п'яти основних потреб: мати, бути, рибити, любити, рости¹. Тому при проведенні загальних зборів студентів : вданням керівництва СССМ було зацікавити їх, пробудити бажання до уч: : ті у волонтерському русі. Ми виділяємо певні найвпливовіші стимули згл участі у добровільній діяльності студентів.

1. Загальні (визначені А. Капською²): знання про суспільство і себе, цікаве дозвілля, нові знайомства, відчуття корисності та потрібності, ділові контакти в соціальній сфері, визначений статус.

2. Специфічні (основані на особливостях діяльності нашої СССМ): можливість брати участь у безкоштовних курсах "рівний - рівному" (при С їх працює більше 10 найменувань, періодичність проведення - 1 раз на тиждень студентами-волонтерами, що мають відповідні посвідчення), перевал при забезпеченні роботою на Молодіжному центрі праці, що планує створити при СССМ, набуття практичного досвіду (адже університет гоп спеціалістів у галузі освіти і виховання, соціальних педагогів, практична психологів).

Другий основний етап роботи СССМ - навчання волонтерів. Найчастіше воно залежить від виду діяльності, який студенти обрали, і проходить у щільних напрямках: для консультантів телефону довіри працює психолог; на ; іально-психологічному факультеті читається спецкурс "Волонтер" з з- і ної соціальної роботи; силами Житомирського обласного Центру соціальної служб для молоді та фонду "За здоровий спосіб життя" читаються лекції; проводяться відеолекції та тренінги за напрямками: "Відлуння" (пресес: вна робота в гуртожитках), "Формування безпечної сексуальної пове~:-::

¹ Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах / За ред. проф. А.Й. Кітг.т К., 2001. - 140 с.

² Там само.

Школа лідерів", "Допомога жінкам у створенні власного бізнесу", "Профілактика абортів", "Профілактика ВШ/СНЩу".

Весь волонтерський загін (близько 200 осіб) поділено на структурні підрозділи у відповідності з напрямками роботи. Керують підрозділами студенти з числа найактивніших.

Основні напрямки роботи СССМЖДУ

Телефон довіри

Індивідуальне анонімне консультування молоді з різноманітних питань (конфлікти з батьками, викладачами, міжособистісні конфлікти, страхи, депресії тощо). Консультації та психокорекція у важких стресових ситуаціях. Інформаційна підтримка різноманітних починань молоді. Правовий захист —. дентів, консультації спеціалістів різних напрямків, гарячі лінії з адміністрацією, провідними співробітниками університету, спеціалістами соціальних служб, громадських організацій. Соціально-педагогічний патронаж постійних абонентів. Соціально-педагогічна підготовка консультантів до роботи (освідченими науковцями (лекції) та практиками (практичні та лабораторні заняття)). Створення методичного забезпечення роботи волонтерів на телефоні довіри. Психопрофілактика та психогігієна консультантів телефону довіри.

Організація і проведення соціологічних досліджень основних проблем студентства.

Молодіжний центр праці

Тимчасове працевлаштування студентської молоді на період літніх канікул. Першочергова допомога у працевлаштуванні соціально-незахищеної молоді і волонтерів.

Співпраця з міською службою зайнятості. Працевлаштування молоді на постійну роботу, формування банку вакансій. Контроль за розподілом випускників університету. Робота з профілактики торгівлі людьми. Сприяння впровадженню молодіжних підприємницьких ініціатив.

Економічне виховання молоді. Професійна орієнтація молоді, допомога у виборі професії та шляхів її набуття. Проведення психологічної діагностики професійного самовизначення молоді.

Перелік послуг Молодіжного центру праці підприємствам міста: проведення масових заходів для молоді, організація діяльності консультативних соціальних пунктів та телефону довіри; проведення тренінгів, семінарів, конференцій з актуальних питань соціально-педагогічної науки; організація дозвілля дітей працівників організацій та установ; гувернерські та репетиторські послуги; допомога у виготовленні та розповсюдженні рекламної та поліграфічної продукції; надання усіх видів соціальної допомоги співробітникам організації чи установи.

Курси "ріВний-ріВному"

Організація безкоштовних непрофесійних курсів за інтересами для волонтерів. Можливість отримання професійних навичок роботи для професійного зростання у майбутньому. Професійно-орієнтаційна робота. Організація змістовного дозвілля молоді. Виховання відповідальності керівників курсів

Студентська соціальна служба як інноваційний центр соціалізації сучасного фахівця

сів. Естетичний, фізичний, професійний, екокультурний розвиток особистості. Пропагування та формування здорового способу життя. Підвищення престижу професій соціально-педагогічного циклу.

Напрямки роботи курсів: масаж, комп'ютерна грамота, розмовна італійська мова, візаж, сурдонеклад, кулінарія, моделювання одягу, бухгалтерський облік, дефіле, флористика-дизайн, шейпінг.

Вулична соціальна робота

Підготовка вуличних соціально-педагогічних заходів для бездоглядних та безпритульних дітей

Практична (мобільні консультативні пункти, тренінги, рольові ігри) допомога шкільним психологам та соціальним педагогам міста у превентивній роботі з дитячих правопорушень та бездоглядності. Профілактика насильства в родині, робота з розповсюдження знань про права дитини.

Робота з "важкими" підлітками, взаємодія з приймальником-розподільником. Збір речей, літератури та канцелярських товарів для матеріальної допомоги безпритульним, дітям-сиротам, дітям з малозабезпечених сімей, біженцям. Організація культурно-масових заходів у дитячому будинок та притулку для неповнолітніх. Індивідуальна виховна і психодіагностична робота з дітьми "груп ризику".

Робота з ветеранами університету

Соціальний патронаж викладачів, які пропрацювали в університеті більше 25 років. Психологічна підтримка людей похилого віку. Збір спогадів університету для створення книги спогадів.

Сектор "Дозвілля"

Організація вільного часу молоді. Пропаганда культурного дозвілля здорового способу життя. Інноваційний центр, формування банку ідей, організація та проведення відвідування кінотеатрів, музеїв, виставок, з соціального захисту населення м. Житомира, екскурсій по містах України; туристичних походів. Організація дозвілля дітей-сиріт та дітей, позбавлених піклування батьків у дитячому будинку с. Дентапі.

Інформаційна служба

Підготовка, випуск та розповсюдження інформаційних бюлетенів СССМ, "Перехрестя". Інформаційна та рекламна підтримка СССМ. Розробка соціальної реклами.

Пропаганда серед студентства соціально активного способу життя

Поширення інформації про роботу молодіжних організацій, і спортивних секцій тощо. Поширення інформації про культурно-дослідницькі та організаційні заходи СССМ та міста.

Співпраця волонтерів між собою, з керівництвом ВНЗ ґрунтується на принципах самоуправління, рівноцінності, демократичності стосунків, турботи, людиноцентризму, поінформованості, вимогливості, чесності.

Однією з авторських інноваційних програм СССМ є проведення — спільного благодійного ярмарку на користь дітей-сиріт і дітей, позбавлених сімейного піклування. Перша така акція відбулася 26 лютого 2003 р. Під час проведення Дня кафедри соціальної педагогіки і педагогічної майстерності

верситету. Провідною ідеєю ярмарку є одночасна організація роботи *сташ*, що надаватимуть бажаним платні послуги. Керівництво з підготовки *Ліи* здійснювали волонтери за профілем навчання на курсах. Для прик- на ярмарку активно діяли салон краси „Кікімора”; салон масажу „По- вийний удар”; Любовна пошта, центр перекладів „Запитай у деканату іта- ІЕЬКОЮ, англійською, німецькою, французькою, польською мовами”; салон ігтних ігор „Лас-Вегас”; консультаційна служба „Відверто про інтимне”; фе „Соціально-психологічні ласощі”. Вартість кожної послуги складала 50 ZEL. половина зароблених грошей призначалася для певної, заздалегідь формульованої, добродчинної мети (у нашому випадку - на оплату оренди ятаоуса для перевезення групи волонтерів та музичної апаратури до місця ьГедерту, присвяченого Всесвітньому Дню боротьби зі СНІДом). Залишок з цих грошей планувалося віддати волонтерам, аби вони відшкодували со- гЧзартість послуг. Хочемо зазначити, що більшість станцій (крім тих, на яких затрати були значними, кулінарна, ігрова) відмовилися від цих грошей на юристь подарунків для дітей-сиріт.

На особливу увагу заслуговує власне педагогічна діяльність волонтерів. Г^дентська соціальна служба для молоді співпрацює з дитячим будинком ; Дениші), обласним притулком для неповнолітніх, міським приймальни- :: :-розподільником, гуманітарною гімназією, деякими школами міста. Си- тами волонтерів у цих закладах організовано мобільні консультативні пунк- ти, проводяться свята та тренінги на соціально-педагогічну тематику, нада- ється посильна добродчинна допомога. У грудні 2003 р. було проведено акцію хія дітей вулиць "Діди Морози - волонтери". Кошти на добродчинність були зібрані в межах загальноуніверситетських акцій "Благодійний ярмарок", "До- бродчинний марафон "Подаруй дитині радість". Участь у них із задоволен- ням узяли не лише студенти, а й викладачі.

Таким чином, студенти набувають досвіду роботи із різними категоріями тітей, переймаються сучасними актуальними проблемами освіти та виховання, в них формується активна життєва позиція, широкосердність та співчуття. Участь молоді у волонтерському русі сприяє її професійному становленню, формує усвідомлений життєвий вибір, толерантну свідомість і поведінку, демократичні цінності, особисту відповідальність, готовність підключитися до вирішення соціальних проблем перетворення суспільства. Важливим є усвідомлення самостійності, можливості висувати будь-які ідеї і втілювати їх у життя. Саме це теж робить навчання у ВНЗ цікавим, насиченим та по- справжньому студентським.

Звичайно, соціальні служби не є панацеєю від усіх хвороб суспільства. Волонтери-непрофесіонали неспроможні вирішити часто надважкі психоло- гічні та соціальні проблеми студентства і учнівської молоді. Тому серед на- прямків вдосконалення роботи варто назвати залучення до волонтерської роботи в СССМ професіоналів: юристів, менеджерів із кадрів, медиків, пси- хотерапевтів тощо.

Однак роль СССМ зростає при розумінні її виховного потенціалу. Волон- терський рух для молодих людей є невичерпним джерелом громадянської

Студентська соціальна служба як інноваційний центр соціалізації сучасного фахівця

освіти, можливості вчитися та сприяти розвитку солідарності у країні, можливості реалізувати себе у служінні суспільству.

Необхідність та вагомість створення у вищих навчальних закладах самостерованих студентських служб, завданням яких буде соціальний захист та підтримка студентства, підкреслюють наступні тези:

- активна участь студентства в проектах СССМ сприяє формуванню й розвитку таких рис, як благодійність, альтруїзм, демократичність, відповідальність, повага до інших. Одночасно студенти оволодівають знаннями про соціальні проблеми суспільства, розуміння принципів, сфер та шляхів допомоги людям і собі. Тобто формується компетентний, свідомий, активний громадянин, здатний узяти на себе відповідальність за процеси, які відбуваються в суспільстві;
- участь волонтерів позитивно впливає на розвиток професійних якостей майбутніх фахівців - психологів, соціальних педагогів, учителів.